ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Расулзода Сорбон Пирмад дар мавзӯи “Заминаҳои методии таълими равиявии биология дар синфҳои 10 ва 11-и муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 – назария ва усули омӯзишу парвариш (биология)

Дар раванди омӯзиши мероси педагогӣ ва роҳҳои таърихии рушди педагогикаи халқи тоҷик қайд карда мешавад, ки таълимоти равиявӣ ва тафрикавӣ таърихи хеле қадимаи худро дорад. Ҳамин тавр, хонандагонро дар соҳаҳои мухталиф, аз қабили фалсафа, дорусозӣ, математика, астрономия, адабиёт ва ғайра омӯзиш медоданд. Омӯзгорон дар раванди таълиму тарбия, қобилиятҳо ва малакаҳо, шавқу ҳаваси ҳар як хонандаро ба инобат мегирифтанд ва дар алоҳидагӣ ба онҳо вазифаҳои фардӣ дода мешуданд.

Вале ҳангоми ташкили таълими равиявӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии ватанӣ дар бисёр мавриди таълимоти назариявӣ, методологӣ ва таҷрибаи мавҷуда ба назар гирифта нашудааст. Бинобар ин, дар солҳои гузашта, таълими равиявӣ ва омӯзиши амиқи фанҳо боиси афзудани ҳаҷми донишҳо мегардид. Қобилиятҳо ва малакаҳои хонандагон яктарафа инкишоф меёфт ва онҳо барои азхудкунии фанҳои ғайрисоҳавӣ шавқу рағбати зиёд надоштанд.

Феълан як қатор тафовутҳо байни ҷанбаҳои муҳими ҷараёни таълимӣ ба вуҷуд омадаанд: якум, бо сабабе, ки дар кишвар шароитҳои илмӣ, техникӣ, иҷтимоию иқтисодӣ ва экологӣ тағйир ёфтаанд ин ба тағйир ёфтани мундариҷа ва сохтори раванди таълим дар фанҳои биологӣ сабаб шуд; дуюм, масъалаҳои таълими равиявии (соҳавии) биологии хонандагон ба таври кофӣ коркард нашудаанд ва ғайраҳо сабаби интихоб ва таҳқиқи мавзӯи “Заминаҳои методии таълими равиявии биология дар синфҳои 10 ва 11-и муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон” аз ҷониби унвонҷӯ гардидааст.

Объекти таҳқиқоти унвонҷӯ раванди таълими равиявии соҳаи химия ва биология барои хонандагони синфҳои болоии (10 ва 11) муассисаи таҳсилоти миёнаи умумӣ № 13 ва хонандагони литсейи № 1 ш. Бохтар, гимназияи № 1 ш. Кӯлоби вилояти Хатлони Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Предмети таҳқиқот заминаҳои методии таълими равиявии биология дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ мебошад.

Мақсади таҳқиқот дарёфти тадбирҳои самарабахш барои баланд бардоштани муваффақиятнокии таълими равиявӣ фанни биология барои хонандагони синфҳои 10 ва 11 муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ аст.

Навгонии илмии таҳқиқот аз он иборат аст, ки дар он бори аввал:

– аҳамият ва маънои чунин мафҳумҳои педагогӣ, ҳамчун "таълими равиявии биология", "курсҳои интихобии биология" муайян карда шуда, дар сатҳи назариявӣ амсилаи самарабахши таълими хонандагони синфҳои болоии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ вобаста ба таълими равиявии соҳаи химия ва биология таҳия карда шуд;

– накшаи намунавии таълим дар равияи табиӣ ва математикии соҳаи химия ва биология дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ пешниҳод карда шуд.

– мафҳумҳои асосӣ вобаста ба равия ва соҳаи интихоб намудаи хонандагон таҳия, амиқ ва мушаххас гардида, намудҳо, усулҳо ва воситаҳои фардикунонии таълими соҳаи химия ва биология муайян карда шуданд.

Диссертатсия аз муқаддима, ду боб, хулоса, рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат аст, ки дар 186 саҳифаи чопи компютерӣ, аз ҷумла 19 ҷадвал ва 7 расм пешкаш карда шудааст. Рӯйхати адабиёт 174 номгӯйро дар бар мегирад.

Дар муқаддима муҳимияти масъала асоснок карда шуда, объект ва мавзӯи таҳқиқот, асосҳои методологӣ ва методҳо, марҳилаҳои таҳқиқот, навгонии илмӣ, аҳамияти назариявӣ ва амалии кор, эътимоднокӣ ва асоснокии натиҷаҳо тавсиф шудаанд.

Боби якум – «Ташаккул, рушд ва асосҳои назариявии таълими равиявии биология» - аз се зербоб иборат аст. Дар зербоби якум – "Заминаҳои таърихӣ ва асосҳои равонию педагогии таълими равиявии биология" – афкори муҳаққиқони гуногун дар бораи нақши рушдёбандаи таълим аз асрҳои қадим то замони мо пешниҳод карда шудаанд. Дар зербоби дуюм «Ташкили таълими равиявии биология дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ» масоили таълими равиявӣ ва тафриқавӣ баррасӣ шуда, ҳуҷҷатҳои асосӣ доир ба беҳгардонии кори муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ (МТМУ) инъикос ёфта, таҷрибаи МТМУ мамолики хориҷӣ нишон дода шудааст. Дар зербоби сеюм "Принсипҳои таълими равиявӣ»-принсипҳои таълими равиявӣ, вазифаҳои курсҳои интихобӣ аз фанни биология, таснифоти онҳо, моҳияти фаъолияти инфиродии таълимӣ, таълими рушддиҳанда ошкор ва пешниҳод карда шудаанд.

Боби дуюм - "Озмоиши самаранокии технологияи таълими равиявии (соҳаи) биология дар синфҳои 10 ва 11" - аз се зербоб иборат аст. Дар зербоби якум ҳолати таълими равиявии биологӣ дар амалияи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ баррасӣ мегардад. Дар зербоби дуюм намунаи технологияи таълими равиявӣ (соҳаи биология) барои синфҳои 10 – 11 баррасӣ шуда, алгоритми гузаронидани таҳқиқот ва натиҷаҳои таълими равиявии биология пешниҳод гардидаанд. Дар зербоби сеюм натиҷаҳои озмоиши технологияи таълими равиявӣ (соҳаи биология) дар синфҳои 10 – 11 пешниҳод шудаанд.

Хулосаҳои асосии таҳқиқоти Расулзода С.П. далелнок буда, бо миқдори калони маводи назарияаӣ ва амалӣ тақвият дода шудаанд. Натиҷаҳои аз ҷониби унвонҷӯ бадастомада имкон медиҳанд, ки дар бораи ихтисоснокии баланди муаллиф хулоса баровард.

Дар асоси натиҷаҳои бадастомада аз таҳқиқот муаллиф тавсия медиҳад, ки:

– омӯзгорон бояд дар дарсҳои худ аз усулҳои фаъоли таълим, маводҳои дидактикӣ истифода баранд, то ин ки дарсҳо гуногуну шавқовар гузаранд, хоҳиш ва майлу рағбатҳои хонандагон, ки ба такмили донишҳо дар муассисаи таҳсилот мусоидат менамоянд, фаъол гардонида шаванд;

– бояд зикр намуд, ки муваффақиятнокии таълим, азхудкунии донишҳо ва қобилиятҳои хонандагон то дараҷаи зиёд аз сатҳи омодагии касбии омӯзгорони фаннӣ (фанҳои биология ва ғ.), такмили қобилияту малакаҳои онҳо вобаста аст. Яке аз сабабҳои ташкили заифи таълими равиявӣ дар МТМУ бо омодасозии заифи кадрҳои дар МТОК марбут буда, кафедраҳои донишгоҳҳои омӯзгорӣ ин мушкилотро бояд ҳалу фасл намоянд;

– қобили қайд аст, ки дар шароити таълими равиявӣ дар хонандагон майлу рағбат ва хоҳишот ба дониш ба вуҷуд омада, дар раванди таълим онҳо мустаҳкамтару пурзӯртар мешаванд. Барои хонандагон ташкил кардани курсҳои появӣ мувофиқи мақсад мебошад.

Автореферат ва интишорот мухтавои рисоларо пурра инъикос менамоянд.

Аз рӯи натиҷаҳои таҳқиқот дар маҷаллаҳои илмии дар рӯйхати КОА –и дар назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, КОА – и Вазорати маориф ва илми Федератсияи Россия тасдиқ гардида 6 мақолаи илмӣ ба чоп шуданд.

Тартиб ва танзими автореферати диссертатсияи унвонҷӯ ба талаботи КОА- и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пурра мутобиқ буда, диссертатсияи Расулзода Сорбон Пирмад дар мавзӯи “Заминаҳои методии таълими равиявии биология дар синфҳои 10 ва 11-и муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон” барои ҳимоя дар Шӯрои диссертатсионии назди Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 – назария ва усули омӯзишу парвариш (химия) тавсия карда мешавад.

Доктори илмҳои биологӣ,
профессори кафедраи пахтапарварӣ,
генетика, селексия ва тухмипарварии
Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон
ба номи Ш. Шоҳтемур — Исмоилов М.И.

Имзои д.и.б. Исмоилов М.И. – ро тасдиқ мекунам
Сардори шуъбаи таъминоти ҳуқуқӣ
ва кадрҳои ДАТ ба номи Ш. Шоҳтемур — Тағоева М.А.